

6. ОСВІТЯНСЬКІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

УДК 065.014:378.1

Проф. О.Є. Кузьмін, д-р екон. наук;
здобувач І.В. Ткаченко¹ – НУ "Львівська політехніка"

СТРУКТУРА УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНИМИ СИСТЕМАМИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Розглянуто інформаційні системи та особливості структури управління ними у вищому навчальному закладі, наведено графічну модель структури управління інформаційними системами.

Ключові слова: інформація, управління, процес, мета, інформаційні системи, організація, комп'ютери, структура, вищі навчальні заклади, працівники, керуюча, скерована системи.

На сучасному етапі розвитку суспільства відбувається перехід до широкого застосування комп'ютерів і програмного забезпечення. Процес інформатизації та створення інформаційного суспільства є необхідною умовою вступу України до Європейського Союзу. Сьогодні інформаційні та комунікаційні технології використовуються у діяльності майже кожної організації. Внаслідок переходу до нових економічних відносин відбуваються зміни і в системі вищої освіти.

У сучасних умовах ринкова економіка без інформаційного забезпечення існувати не може. Для оцінки ситуації і прийняття управлінського рішення необхідні відомості, тобто інформація, яка і є важливою основою процесу управління. Раціональне функціонування всього механізму управління неможливо налагодити без достовірної інформації про стан системи, її взаємозв'язки з навколишнім середовищем. Інформація в управлінській діяльності відіграє велику роль. Відсутність надійної інформації може призвести до прийняття необґрунтованих рішень та дій, несумісних з науковим управлінням. За допомогою інформації реалізується зв'язок між суб'єктом та об'єктом або між керуючою і керованою системами управління.

Організаційно-практична діяльність керівника і управління має інформаційний характер, бо включає інформацію для прийняття рішень і передачу іншим ланкам. Сучасні досягнення в галузі мікроелектроніки знайшли нові підходи в організації інформаційних служб. Завдяки високопродуктивним економічним мікропроцесорам інформаційно-обчислювальні ресурси наблизились до робочих місць працівників.

Роль інформації в процесі управління інколи абсолютизують, а процес управління рухом інформації представляють як її перетворення з вихідної в командну, результативну. Але процес управління не можна повністю зводити тільки до використання інформації. Він має і вплив на людину так, як це не

стільки акт передачі інформації, скільки складний соціально-психологічний процес взаємодії людей, який включає такі фактори: воля, обов'язок, авторитет, мораль та інші.

Відомо, що одна й та ж інформація по-різному впливає на людей. А це через те, що не тільки інформація впливає на процес управління, а й людина по-різному використовує інформацію як основу і засіб дії залежно від того, хто або що є об'єктом дії.

Для різних етапів або стадій процесу управління роль інформації не однакова. На одних стадіях управління важливий обсяг інформації, її види, важливості отримання, додаткової інформації та її рух, можливості оброблення. Обсяг інформації, її новизна, повнота дуже важливі під час визначення мети управління. Чим більше відомостей про сучасні наукові дослідження використано при розробці мети управління, тим об'єктивніше формулюється мета. При оцінці ситуації найбільше значення мають види інформації, що визначають можливість комплексного і системного підходу цієї оцінки, а в подальшому до розроблення виважених управлінських рішень. Велику роль на стадії розробки управлінських рішень і аналітичної діяльності відіграють можливості оброблення відібраної для одержаного рішення інформації.

Інформація – це сукупність повідомлень, які відображають характеристики явища, події, виробничо-господарської діяльності [1, с. 272]. З позиції технології розв'язання економічних задач розрізняють інформацію вхідну, проміжну і вихідну. Інформація, що використовується в управлінні, поділяється на три великі класи:

1. Науково-технічна інформація – це результат наукових досліджень вчених та фахівців. ця інформація міститься в науково-технічній літературі, проектно-конструкторській та технологічній інформації.
2. Управлінська інформація – це планова, нормативна та інша інформація, яка виникає в процесі управління, і міститься в господарських договорах, замовленнях, різних документах.
3. Обліково-статистична інформація – це результат діяльності адміністративно-господарських одиниць. Ця інформація створюється як узагальнення даних про факти і явища, що відбулися, відбуваються чи будуть відбуватися, і призначається для використання як вихідна інформація для прийняття рішень.

Інформація повинна відповідати певним вимогам: точності, чітко визначеній періодичності надходження, оперативності, повноті, доступності, корисності. Процес обміну інформацією передбачає наявність зворотного зв'язку. Цей зв'язок допомагає визначити, чи сприйнята надіслана інформація.

Інформаційна система, як система управління, тісно пов'язується з системами збереження та видачі інформації з одного боку, а з іншого – зі системами, що забезпечують обмін інформацією в процесі управління. У сучасних умовах характерно застосовувати високоефективну систему інформації, яка заснована на використанні новітніх технічних засобів автоматизованого оброблення інформації (цифрової і текстової) на базі комп'ютерів, об'єднаних в одну мережу.

¹ Наук. керівник: проф. О.Є. Кузьмін, д-р екон. наук – НУ "Львівська політехніка"

Інформаційна система – це сукупність ланок її накопичення, каналів пересування, технічних засобів збирання, оброблення, зберігання інформації та її носіїв [3, с. 45]. У будь-якій інформаційній системі управління вирішуються завдання трьох типів: завдання оцінки ситуації (деколи їх називають завданнями розпізнавання образів); завдання перетворення опису ситуації (розрахункові завдання, завдання моделювання); завдання прийняття рішень (зокрема й оптимізаційні).

Основними факторами, які впливають на впровадження інформаційних систем, є потреби організацій та користувачів, а також наявність відповідних засобів для їх формування. Впровадження інформаційних систем організаціями обумовлюється прагненням збільшити продуктивність повсякденних робіт чи усунути їх повторне проведення, підвищити ефективність управління діяльністю організації.

Основним завданням інформаційної системи є підпорядкування внутрішніх процесів головним цілям організації. Для цього процеси пов'язані з діяльністю організації координуються так, щоб вони максимально забезпечували виконання поставлених задач в єдиному інформаційному полі. Тільки тоді інформаційна оснащеність організації впливає на ефективність її діяльності.

Інформація в умовах ринкової економіки виступає як один з основних товарів. Успіх управлінської і підприємницької діяльності пов'язаний з муніципальними, банківськими, біржовими інформаційними системами, системами автоматизації торгівлі, служб зайнятості, створенням банку даних ринку товарів та послуг, розвитком центрів довідкової та аналітичної інформації, електронної пошти, електронного обміну даними.

За наявності в організації локальної обчислювальної мережі створюються нові можливості ефективного управління. Організовується автоматизований документообіг (електронна пошта), створюються різноманітні масиви управлінської, комерційної й іншої інформації загального призначення.

Важливим чинником формування управлінських структур є рівень розвитку інформаційної технології. Зростання числа персональних комп'ютерів за одночасного розповсюдження використання локальних мереж у різних організаціях, веде до скорочення обсягу робіт на середньому та низовому рівнях. Насамперед це стосується координації роботи підпорядкованих ланок, передачі інформації, узагальнення результатів діяльності окремих співробітників. Комп'ютери допомагають підвищити продуктивність праці завдяки збільшенню обсягів індивідуального виконання робіт. На формування структури управління мають вплив зміни організаційних форм функціонуючих підприємств. Структура управління – це впорядкована сукупність підрозділів, які формують рівні управління, їх взаємозв'язки і забезпечують керівництво організацією [2, с. 89].

Структура управління виражає форму, будову суб'єкта управління, спосіб внутрішньої організації, зв'язки елементів суб'єкта між собою, які дають можливість виконувати функції управління. Вона повинна забезпечувати стабільність, стійкість управлінської системи. Структура управління підприємством відображає відносини управління, що складаються об'єктивно в

межах цієї системи, яка має ієрархічну структуру з розподілом функцій, обов'язків, прав і відповідальності наявного апарату (персоналу).

Наука управління дотепер не може однозначно визначити організаційну структуру підприємства. Різноманітність наявних визначень певною мірою пояснюється абстрактним характером таких понять, як система, структура, організація, а також труднощами, пов'язаними з відмежуванням об'єкта управління від управлінської системи.

Відповідне впорядкування організаційних відносин та зв'язків між ланками й органами управління є ознакою організаційної структури управління. Організаційна структура підприємства залежить від виробничої структури, яка своєю чергою зумовлена спеціалізацією і масштабами виробництва, рівнем техніки і технології, формами організації праці і ступенем розвитку господарських відносин. Організаційна структура необхідна для управління різними видами діяльності підприємства, а аналіз переваг і недоліків дає змогу зробити правильний вибір конкретної організаційної структури з врахуванням стану ринку і стратегії підприємства. Організаційна структура управління є одним з елементів механізму господарювання.

Головним призначенням організаційної структури є забезпечення ефективної діяльності управлінського персоналу. До його складу на підприємстві входять: керівник підприємства, керівники підрозділів, фахівці, обслуговуючий персонал (технічний). Для розвитку виробництва із застосуванням новітньої техніки і нових технологій необхідні і висококваліфіковані фахівці. Для цього необхідно проведення реформ у вищих навчальних закладах. Це створить об'єктивні умови підвищення якості підготовки майбутніх фахівців, якості навчального процесу, доступності освіти для широкого кола бажаючих навчатися за різними формами (зокрема заочною, дистанційною), комплексного управління ВНЗ та ефективного використання наукових кадрів і матеріальних навчальних ресурсів.

Першочерговим завданням перед вищими навчальними закладами є вирішення проблем комп'ютеризації, впровадження сучасних інформаційних технологій. Впровадження систем управління вищими навчальними закладами з використанням комп'ютерної техніки дасть змогу підвищити якість та оперативність рішення завдань, які виникають у системі управління ВНЗ. Інформаційна система вищого навчального закладу повинна охоплювати ключові напрями, процеси діяльності та всі елементи організаційної структури. Структуру управління інформаційними системами наведено на рисунку.

Структура управління інформаційними системами у вищому навчальному закладі – це сукупність інформаційних процесів для прийняття рішень. Інформаційна система складається із компонентів оброблення інформації, внутрішніх і зовнішніх каналів передачі. У виробничо-господарському підрозділі підприємства забезпечується узагальнення інформації "знизу нагору", а також конкретизація інформації "зверху вниз".

Керуюча і керовані системи тісно пов'язані між собою. Послідовність певних завершених етапів управлінської діяльності забезпечує управлінський вплив керуючої системи на керовану з метою досягнення цілей організації.

Керуюча система складається з апарату управління (керівництво), засобів і технології управління і має виробляти управлінські рішення з метою впливу на керовану систему. Керована система виконує управлінські рішення, забезпечує досягнення цілей організації і до неї входять виконавці і необхідні їм технічні, організаційні засоби.

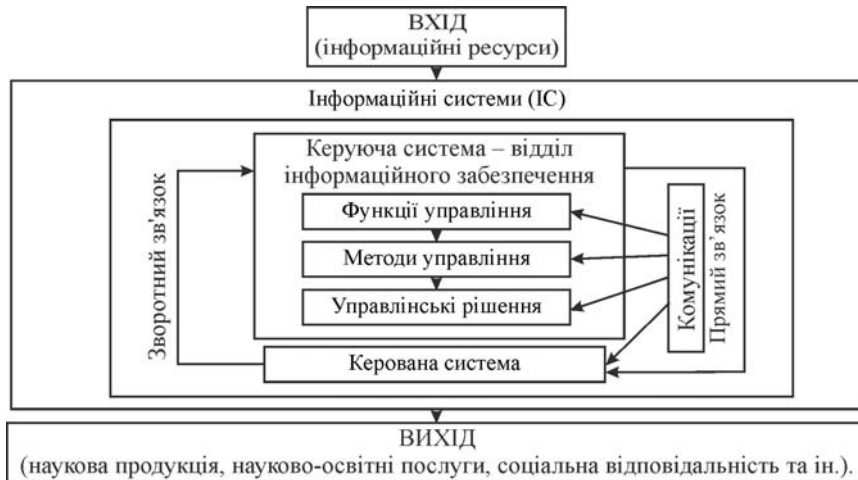

Рис. Модель структури управління інформаційними системами

Після визначення перспективи розвитку організовується ефективна робота працівників усіх підрозділів. Завдяки комп'ютеризації організаційні структури управління потребують перебудови відповідно до автоматизованого інформаційного середовища, вироблення, прийняття та реалізації рішень (скорочення підрозділів адміністративного апарату, які зайняті канцелярською працею, введення нових підрозділів для посилення організаційного забезпечення та ін.). Зростають обсяги роботи і виникає потреба у кваліфікованих спеціалістах. Вивільнені працівники можуть перекваліфіковуватися, проходити перепідготовку для умов роботи за новими методами.

Для зацікавлення працівників у досягненні цілей організації застосовується мотивування (преміювання, доплати, винагорода тощо). Моральна і матеріальна зацікавленість працівників забезпечує якісне та кількісне виконання роботи працівників всіх підрозділів.

Зазначені вище процеси можуть бути недостатньо результативними, якщо немає контролювання, яке виявляє проблеми та причини виникнення проблем. Контролювання потребує збирання та аналізу інформації для вирішення виявлених проблем. Здійснення контролю стосується конкретних працівників, тому він має бути вивіреним, делікатним з врахуванням усіх чинників.

Усі недоліки, збої і відхилення, які були виявлені у процесі контролювання, має усунути регулювання, яке може застосовуватися на всіх попередніх етапах управління (планування, організування, мотивування, контролювання). Недоліки в плануванні, організуванні і мотивуванні вдосконалюються

безпосередньо в керуючій системі організації, а в контролюванні і регулюванні – в керуючій та керованій системах.

Впровадження систем управління вищими навчальними закладами з використанням комп'ютерної техніки дасть змогу підвищити якість та оперативність рішення завдань, які виникають у системі управління ВНЗ.

Література

1. Кузьмін О.С. Основи менеджменту : підручник / О.С. Кузьмін, О.Г. Мельник. – К. : Академвидав. – 2007. – 416 с.
2. Кузьмін О.С. Теоретичні та прикладні засади менеджменту : навч. посібн. – Вид. 2-е, [перероб. та доп.] / О.С. Кузьмін, О.Г. Мельник. – Львів : Вид-во НУ "Львівська політехніка" (Інформаційно-видавничий центр "Інтелект +" Ін-ту післядипломної освіти), Інтелект-Захід", 2003. – 352 с.
3. Ситник В.Ф. Основи інформаційних систем : навч. посібн. – Вид. 2-ге, [перероб. і доп.] / В.Ф. Ситник, Т.А. Писаревська, Н.В. Єрьоміна, О.С. Краєва / за ред. В.Ф. Ситника. – К. : Вид-во КНЕУ, 2001. – 420 с.
4. Босак А.О. Технологія зовнішньоекономічних операцій і міжнародній інформаційні системи : навч. посібн. / А.О. Босак, О.Ю. Григор'єв, Р.Д. Бала. – Львів : Вид-во НУ "Львівська політехніка", 2009. – 320 с.
5. Шегда А.В. Менеджмент : навч. посібн. / А.В. Шегда. – К. : Вид-во "Знання", 2002. – 583 с.
6. Дідковська Л.Г. Менеджмент : навч. посібн. / Л.Г. Дідковська, П.Л. Гордієнко. – К. : Вид-во "Алерта КНТ", 2007. – 478 с.

Кузьмін О.Е., Ткаченко І.В. Структура управління інформаційними системами вищого учебного заведения

Рассмотрены информационные системы и особенности структуры управления ими в вузе, приведена графическая модель структуры управления информационными системами.

Ключевые слова: информация, управление, процесс, цель, информационные системы, организация, компьютеры, структура, высшие учебные заведения, работники, управляющая и управляемая системы.

Kuzmin O.E., Tkachenko I.V. The structure of management information systems college

Considered information systems and features of the governance structure of the university, presented a graphical model structure for information systems.

Keywords: information management, process, objective, information systems, organization, computers, structure, higher education, employees, management-driven.

УДК 655. 42

Асист. М.І. Стецько – Львівська КА

ПРО СТАН РИНКУ КНИЖКОВОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

Визначено роль книги у житті суспільства. Простежено динаміку видання книг за накладом, з'ясовано фактори, які впливають на розвиток книжкової торгівлі в Україні.

Ключові слова: книга, книжкова торгівля, видання, показники, наклад, книговидавнича справа, видавничі та книготорговельна діяльність.

Вступ. Розвиток культурного середовища в Україні безпосередньо пов'язаний зі станом книговидавничої справи. Видавнича діяльність у кожній країні є пріоритетною у державній політиці формування ментальності населення та його суспільного розвитку. Наукові публікації, присвячені названій